

СТАН БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СИСТЕМІ АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ

П.Д. Макаренко

Харківська державна академія культури

Стратегічний курс України на розбудову інноваційної економіки зумовлює необхідність підвищення ефективності функціонування Національної системи інтелектуальної власності. В законі України «Про інноваційну діяльність» (2002) підкреслено, що інноваційний продукт є реалізацією об'єкта інтелектуальної власності (винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, селекційного досягнення тощо), на які виробник продукту має державні охоронні документи (патенти, свідоцтва). Це підвищує важливість створення надійної системи інформаційного супроводу об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ), розбудови ефективної комунікаційної інфраструктури підтримки міжгалузевої та міжрегіональної науково-технологічної кооперації, міжнародного трансферу технологій, захисту вітчизняних ОІВ на внутрішньому ринку та їх просування на зовнішній ринок інновацій.

Важливою складовою означеної комунікаційної інфраструктури є бібліотеки, що мають потужний ресурсний, сервісний, технологічний та кадровий потенціал щодо оперативного інформаційного супроводу усіх процесів життєвого циклу ОІВ. Особлива роль у інформаційній підтримці продукування інноваційних продуктів та технологій як результатів науково-дослідних або дослідно-конструкторських розробок належить бібліотекам системи Національної та галузевих академій наук України. Саме від оперативності та якості бібліотечно-інформаційного обслуговування науковців, забезпечення їм безперешкодного доступу до світових патентних баз даних залежить продуктивність їх дослідницької діяльності, рівень результативності та конкурентоздатності інноваційних розробок як джерела економічного зростання країни.

З метою встановлення сучасного стану бібліотечно-інформаційного супроводу вітчизняних науковців як суб'єктів системи інтелектуальної власності проведено контент-аналіз веб-сайтів установ Національної академії наук України (www.nbu.gov.ua/webnavigator/national_sciences_nas), Національної академії медичних наук України (www.nbu.gov.ua/webnavigator/national_sciences_med), Національної академії аграрних наук України (http://www.nbu.gov.ua/webnavigator/national_sciences_agro). На порталі Національної академії наук України (НАНУ) було визначено 56 установ науково-технічного спрямування, співробітники яких продукують об'єкти промислової власності. За результатами аналізу контенту веб-сайтів означених установ встановлено, що лише 7% науково-дослідних інститутів НАНУ мають веб-сторінку наукової бібліотеки або відділу науково-технічної інформації, 20% обстежених установ мають інформацію про відділ або сектор з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. При цьому лише єдиний з установ НАНУ — Інститут ядерних досліджень — дає на власному сайті в розділі «Корисні посилання» веб-адреси Державної служби інтелектуальної власності України та Українського інституту промислової власності як базових комунікаційних посередників в системі «патентна інформація — користувач». Внаслідок майже незадовільного стану розбудови інформаційної інфраструктури установ НАНУ в сфері ІВ лише 41% з них ведуть на власних веб-сайтах «Реєстри нововведень» або бази даних об'єктів

інтелектуальної власності співробітників, які мають комерційну придатність та пропонуються для впровадження в виробництво з метою залучення інвестицій, підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної промислової продукції.

Суттєво якіснішим є стан інформаційного забезпечення інноваційної діяльності установ системи Національної академії медичних наук України (НАМНУ): з 27 обстежених веб-сайтів академічних інститутів цієї мережі лише 6 подають інформацію про ресурси своєї наукової бібліотеки, але в усіх без виключення установах функціонують патентно-ліцензійні відділи, які проводять науковий аналіз та моніторинг об'єктів інтелектуальної власності, здійснюють основні види патентного пошуку, забезпечують набуття співробітниками установи прав на ОІВ, сприяють підтримці ліцензійної діяльності та трансферу технологій. При цьому, на жаль, на сайтах лише 5 установ НАМНУ сформовано бази даних патентів на ОІВ співробітників академічних інститутів та реєстри нововведень з пропозиціями щодо їх комерціалізації й впровадження в сферу охорони здоров'я. Активізація цього напрямку діяльності консолідованими зусиллями галузевих наукових бібліотек та патентно-інформаційних підрозділів установ НАМНУ є важливим резервом удосконалення інформаційного супроводу продукування інновацій, охорони ІВ та трансферу технологій. При цьому необхідно відзначити потужну координуючу та організаційно-методичну діяльність Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи (Укрмедпатентінформу), який веде на своєму веб-сайті Реєстр галузевих нововведень, систематично оновлюючи його інформацією, наданою основними суб'єктами системи інтелектуальної власності галузі охорони здоров'я. У результаті консолідованих зусиль бібліотек і патентно-ліцензійних підрозділів науково-дослідних та освітніх установ медичного профілю формується унікальний інформаційний ресурс, що суттєво підвищує ефективність розробки, впровадження, використання й комерціалізації вітчизняних медичних інновацій.

Ще одним важливим чинником активізації інноваційної діяльності установ системи охорони здоров'я України є розсилка Укрмедпатентінформом щомісячних Інформаційних бюлетенів «Наукові пропозиції установ НАМН України, які рекомендовано до впровадження у практику охорони здоров'я» до обласних наукових медичних бібліотек України, що розміщують їх на власних сайтах та додатково розсилають по каналам електронної доставки документів до усіх медичних установ регіону. На жаль, Національна наукова медична бібліотека України, яка є методичним центром для більше ніж 800 медичних бібліотек різних типів та видів, не приділяє належної уваги підвищенню ефективності інформаційного забезпечення сфери ІВ в галузі охорони здоров'я через формування консолідованого та загальнодоступного Інтернет-ресурсу вітчизняних медичних інновацій, створення навігаторів ресурсів світових патентних баз даних.

Мережа науково-дослідних установ Національної академії аграрних наук України (НААНУ) представлена на галузевому веб-порталі 46 установами, що мають змістовні Інтернет-ресурси, зокрема й бази даних патентів на ОІВ, Реєстрів продукції та послуг, що пропонуються установам виробничої сфери для комерціалізації та практичного впровадження. Майже кожна установа мережі НААНУ має відділ інтелектуальної власності та маркетингу інновацій, а в таких установах як Інститут агроєкології і природокористування, Інститут водних проблем і меліорації, Інститут зрошувального землеробства, Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини означені відділи активно розробляють науково-методичні підходи до капіталізації результатів наукових досліджень, організації інформаційно-аналітичних систем трансферу інновацій та правового регулювання відносин щодо управління правами власності на ОІВ. Але в цілому система інформаційного забезпечення сфери ІВ сільськогосподарської галузі України має суттєві резерви для вдосконалення, основою якого має бути координуюча та організаційно-методична діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААНУ щодо створення

консолідованого електронного ресурсу галузевих інновацій, доступу до світових патентних баз даних, системного формування правової та інноваційної культури користувачів-науковців.